TIC BRNO

HISTORIE:

Židovské Brno

Židovské Brno

Židé k Brnu patří. Utvářeli jeho identitu a bez nich by dnes Brno nebylo tím, čím je. Židé se v brněnských dějinách průběžně objevovali, mizeli a zase vraceli. Něco tu po nich zůstalo, něco zmizelo. Zanechali tu spoustu stop, které z brněnské paměti nelze vymazat. Po některých z nich bychom vás teď rádi provedli. Na židovské Brňany totiž nemůžeme a ani nechceme zapomenout. Projdeme si existující stavby i místa zaniklých památek, poznáme, co Židé Brnu dali a seznámíme se s osudy židovských osobností, kterým Brno někdy bylo domovem.

Židé přicházeli do Brna přibližně od poloviny 13. století, nejstarší doklad jejich osídlení pochází z roku 1273 z doby vlády krále Přemysla Otakara II. Město museli Židé opustit 11. listopadu 1454 dle výsady krále Ladislava Pohrobka „De non tolerandis Judaeis“. Do Brna se Židé směli vrátit až v roce 1849 díky Březnové ústavě Františka Josefa I., která všem občanům říše zaručovala svobodu a rovná práva. Už předtím se ale Židé od konce 18. století usazovali na brněnských předměstích a výjimečně i přímo ve městě. Brněnskou židovskou obec zničil holokaust. Roku 1941 žilo v Brně 11 102 Židů, nacistické vraždění z nich přežilo asi 700.

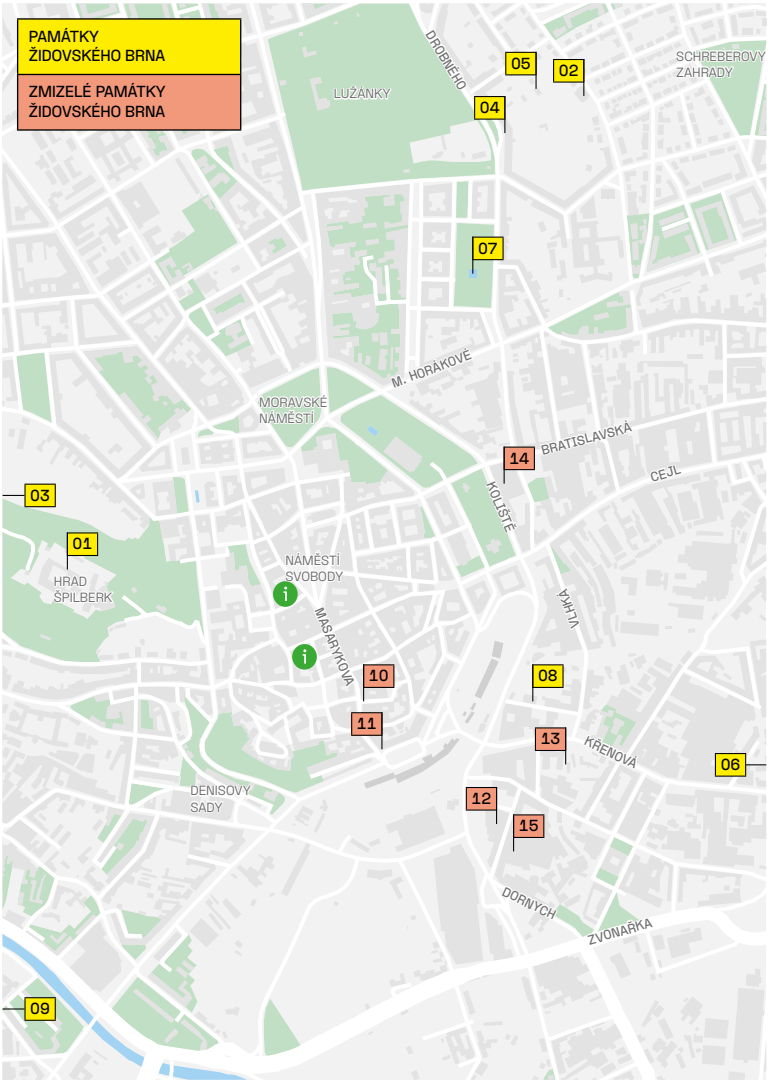
Ukážeme si však jen některé z ohromného množství stop, které Židé v Brně zanechali. Jak najít ty další? Není třeba velkého úsilí: stačí mít otevřené oči a uvidíme stavby židovských architektů či domy a továrny židovských rodin. Dokonce není ani nutné zvedat hlavu: v brněnských ulicích je na zemi spousta tzv. Stolpersteinů, tedy Kamenů zmizelých, které připomínají tragické osudy našich židovských spoluobčanů během holokaustu. Jiné stopy jsou nenápadné. V některých brněnských domech třeba jen na krátko sídlily židovské instituce, sirotčince či starobince nebo v nich Židé bydleli v době klidu i těsně před deportacemi. Židé k Brnu patřili a patří, ať už tu zrovna jsou či nejsou. A tak prosím, „nezapomeňme“.

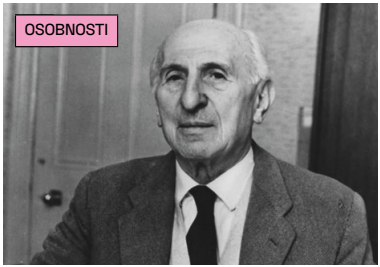
AUTENTICKÉ PROHLÍDKY

Tematiku židovského Brna vám přiblíží také Autentické prohlídky TIC BRNO.

Více na:
www.autenticke-prohlidky-brno.cz

PAMÁTKY ŽIDOVSKÉHO BRNA
ZMIZELÉ PAMÁTKY ŽIDOVSKÉHO BRNA
LUŽÁNKY
DROBNÉHO
SCHREBEROVY ZAHRADY
05
02
04
07
M. HORÁKOVÉ
MORAVSKÉ NÁMĚSTÍ
14
BRATISLAVSKÁ
CEJL
KOLIŠTĚ
03
01
HRAD ŠPILBERK
NÁMĚSTÍ SVOBODY
MASARYKOVA
VLHKÁ
10
08
11
13
KŘENOVÁ
06
DENISOVY SADY
12
15
DORNÝCH
ZVONAŘKA
09

21. 1. 1890 — 15. 7. 1971
Narození: Malacky
Úmrtí: Liverpool
Pamětní deska na Beethovenově 4

ERNST WIESNER

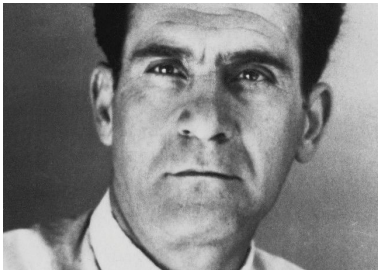
Vynikající židovský architekt, kterému Brno vděčí za moderní tvář. Ernst Wiesner v Brně postavil za první republiky množství veřejných budov (Palác Morava s někdejším kinem Kapitol, budova dnešního Českého rozhlasu, krematorium Ústředního hřbitova), honosných vil (Stiassni, Münz), nájemních domů i přestaveb továren firmy Stiassni (Vlněna). Ernst Wiesner uprchl z Brna 15. března 1939 jedním z posledních vlaků vypravených těsně před německou okupací. Válku prožil v Británii, po ní dvakrát krátce navštívil Brno. Roku 1948 se natrvalo vrátil do Británie, kde pokračoval v práci architekta. Působil na Liverpool School of Architecture, získal také prestižní britský titul Master of Architecture.

Hugo: 19. 1. 1901 — 1. 12. 1968 Pavel: 21. 6. 1899 — 17. 10. 1944
Narození: Brno
Úmrtí: Hugo: Vídeň, Pavel: Osvětim
Pamětní deska na Biskupské 6

HUGO A PAVEL HAASOVI

Židovští sourozenci, co se zapsali do dějin české kultury. Hugo Haas byl snad nejslavnějším hercem v meziválečném Československu, Pavel Haas byl nadaným hudebním skladatelem. Dětství strávili v domě na Biskupské ulici. Na rozdíl od jiných Židů, rodina Haasových se hlásila k českému prostředí. Jak dopadli za války? Hugo po výpovědi z Národního divadla v Praze uprchl v dubnu 1939 do USA, avšak Pavel byl deportován do Terezína a později do Osvětimi, kde jej den po příjezdu zavraždili. Hugo Haas se nakonec prosadil v Hollywoodu i jako režisér a scénárista. Koncem 50. let se vrátil do Evropy, v roce 1963 krátce navštívil Prahu. Oba bratři mají náhrobek na Židovském hřbitově v Brně.

1. 6. 1893 — 27. 7. 1968
Narození: Bystřice nad Pernštejnem
Úmrtí: Brno
Areál Zoo Brno

OTTO EISLER

Muž, jehož život by mohl být námětem dobrodružného filmu. Židovského architekta Otto Eislera nacisté věznili na Špilberku, uprchl do Norska, pokusil se přejít do neutrálního Švédska, ale byl postřelen a zajat. Deportovali jej do koncentračního tábora v Osvětimi, kde se setkal s bratrem Moritzem. Spolu přežili pochod smrti do Buchenwaldu, dočkali se osvobození americkou armádou a jako jediní z pěti bratrů se vrátili domů. Eisler byl ale především výborný architekt, který v Brně postavil mnoho významných budov: puristickou synagogu, vily a nájemní domy a po válce i první objekty vznikající zoo. Jeho styl vynikal racionalitou a praktičností. A jedna poněkud bulvární zajímavost: zřejmě byl gay.

26. 9. 1905 — 9. 10. 1955
Narození: Brno
Úmrtí: Curych
Pamětní deska na náměstí Svobody 3

GEORG PLACZEK

Fyzik světového významu, který se podílel na objevu jaderného štěpení a na vývoji atomové bomby. Georg Placzek pocházel z významné brněnské židovské rodiny. Jeho dědeček byl moravský zemský rabín Baruch Placzek, otec Alfred měl v Alexovicích u Ivančic textilní továrnu. Georg Placzek ji měl převzít, ale upřednostnil vědu. Krátce před válkou uprchl do USA, jeho sourozence i rodiče však zavraždili nacisté. Za války se Placzek jako jediný Čech zapojil do projektu Manhattan a dokonce na vlastní oči viděl historicky první pokusný atomový výbuch. V 50. letech působil v Itálii. Zemřel za nevyjasněných okolností v hotelu v Curychu, zřejmě trpěl bipolární poruchou a spáchal sebevraždu.

Encyklopedie dějin města Brna

8. 6. 1812 — 8. 10. 1865
Narození: Brno
Úmrtí: Nice
Pamětní deska na Křenové 18

HEINRICH WILHELM ERNST

Světově proslulý židovský houslista, violista, skladatel a jeden z nejlepších nástupců Paganiniho. Jeho skladba Poslední růže léta je snad nejnáročnějším opusem pro housle. Heinrich Wilhelm Ernst koncertoval po celé Evropě, komponoval, byl členem londýnské Beethoven Quartet Society. Velmi jej ovlivnil Paganini, kterého poprvé slyšel hrát už během studií ve Vídni. Přesto si Ernst vytvořil vlastní styl. Hodně cestoval, ale rád se vracel koncertovat do Brna. Narodil se v domě, v němž jeho otec Jakob vedl od roku 1802 hostinec a košer vývařovnu Nový svět. Tento podnik, později známý jako Café Austria, byl středobodem společenského života na předměstí Křenová, kde se už tehdy usazovali Židé.

Encyklopedie dějin města Brna

27. 10. 1894 — 1. 3. 1980
Narození: Brno
Úmrtí: Jeruzalém
Pamětní deska Zelný trh 21/02

ANNA TICHO

Umělkyně známá ve světě svými kresbami Jeruzaléma a jeho okolí prožila rané dětství v židovské rodině v Brně. Později studovala malířství na Akademii výtvarných umění ve Vídni. V roce 1912 přesídlila s manželem, uznávaným očním lékařem Avrahamem Albertem Ticho do mandátní Palestiny. Svá díla představila poprvé roku 1922 v Davidově věži, která je součástí jeruzalémských hradeb, v pozdějších letech měla samostatné výstavy jak v Izraeli, tak v zahraničí.

Roku 1932 se Anna stala jedním ze zakladatelů umělecké akademie Bezalel v Jeruzalémě. Svůj dům včetně rozsáhlé umělecké sbírky odkázala městu Jeruzalém. Nyní „Bejt Ticho“ slouží jako pobočka Národního izraelského muzea.

16. 1. 1884 — ?
Narození: Brno
Úmrtí: neznámo
Nájemní dům „Freundschaft“ na Merhautově 13

HEINRICH BLUM

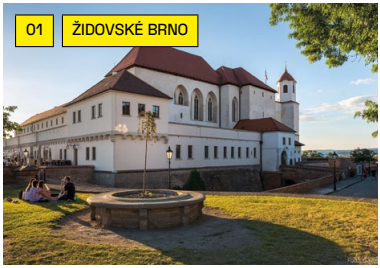
Brněnský židovský architekt se smutným osudem. Heinrich Blum patřil mezi významné představitele brněnského funkcionalismu. Navrhl např. obrovský nájemní dům se třemi křídly na Merhautově ulici, několik vil v Masarykově čtvrti nebo budovu školy na Janáčkově náměstí, kterou dnes využívá Filozofická fakulta. Spolu s Josefem Poláškem a Otakarem Oplatkem projektoval technologicky velice moderní budovu spořitelny na Jánské ulici. Heinrich Blum byl s manželkou Gertrudou roku 1942 deportován do Terezína a vzápětí do Izbici. Dodnes se neví, kdy ani kde přesně byli zavražděni. Pokud nezemřeli v tranzitním ghettu v Izbici, smrt pravděpodobně našli v některém z blízkých vyhlazovacích táborů.

11. 2. 1916 — 8. 3. 1944
Narození: Cáchy
Úmrtí: Osvětim

FREDY HIRSCH

Statečný židovský sportovec a pedagog, který se i v koncentračních táborech věnoval dětem. Fredy Hirsch vedl Židy ke sportu. Roku 1935 uprchl z Německa do Českých zemí, od října 1936 do dubna 1939 žil v Brně. Poznal zde svého partnera Jana Mautnera – byl totiž otevřený gay. Činný byl i v Terezíně a v Osvětimi, kde zlepšoval podmínky dětí, dbal o jejich vzdělání a hygienu. Zemřel za nejasných okolností na otravu, když měl vést chystané povstání. Jeho osud přibližuje izraelský dokument Drahý Fredy. V Brně působil v židovském sportovním klubu Makkabi. Tento úspěšný spolek (1919–1939) vybudoval rozsáhlé sportoviště v Pisárkách u řeky Svratky. Fotbalisté z Makkabi jednou porazili i Real Madrid.

Výstavba od poloviny 13. století

www.spilberk.cz

HRAD ŠPILBERK

ŠPILBERK 1

Nepřehlédnutelná dominanta s pohnutou historií. Původně královský hrad se v průběhu historie stal barokní vojenskou pevností a nechvalně proslul jako nejtvrdší žalář Habsburské monarchie. Místem utrpení a nesvobody se Špilberk stal i během první a druhé světové války. Právě zde nacisté v roce 1939 shromažďovali své vězně. Někteří tu zemřeli, pro většinu byl ale Špilberk jen přestupní stanicí před transporty do německých věznic či koncentračních táborů. Jedním ze zdejších vězňů byl i židovský architekt Otto Eisler. Smutnou vězeňskou historii Špilberku přibližuje stálá expozice s názvem Žalář národů. K vidění je v ní i pamětní deska věnovaná umučeným brněnským Židům.

Výstavba: 1927—1929

Architekt: Ernst Wiesner

www.vila-stiassni.cz

VILA STIASSNI

HROZNOVÁ 14

Zvenčí jednoduchá a moderní, uvnitř okázalá a zdobená. Vila Stiassni skrývá příběh významné židovské rodiny, i když Brňané ji znají spíš jako Vládní vilu. Funkcionalistickou stavbu navrhl pro rodinu továrníka Alfreda Stiassného židovský architekt Ernst Wiesner, avšak její historizující interiér dokončil vídeňský architekt Franz Wilfert na přání paní Hermine. Nelíbil se jí Wiesnerův purismus, a ačkoli byla přítelkyní Grety Tugendhat, obě měly odlišný vkus. Naštěstí se i Stiassným podařilo roku 1938 uprchnout před nacisty. Vilu zabavilo gestapo, po válce sloužila reprezentačním účelům: ubytován v ní byl Edvard Beneš či Fidel Castro. Dnes je otevřená veřejnosti.

Výstavba: 1928—1930
Architekt: Mies van der Rohe
www.tugendhat.eu

VILA TUGENDHAT
ČERNOPOLNÍ 45

Architektonický skvost Ludwiga Miese van der Rohe. Beznadějně vyprodaná jediná brněnská památka Unesco, kde se na prohlídku čeká i půl roku. Fascinuje samotnou architekturou, ale i příběhem židovské rodiny Tugendhatových. Paní Greta se rozvedla, aby se provdala za svou lásku z mládí – Fritze Tugendhata. Od svého otce Alfreda Löw-Beera, jednoho z nejbohatších průmyslníků tehdejšího Československa, dostala jako svatební dar pozemek a neomezený rozpočet na stavbu domu. Mies měl volné ruce – a navrhl vilu, která změnila dějiny architektury. Tugendhatovi v ní ale žili pouhých osm let. Prozřetelně opustili Brno už před válkou v roce 1938, zatímco mnoho jejich příbuzných umučili nacisté.

Výstavba: 1903
Architekt: Alexander Neumann
Přestavba ve 30. l. 20. st.
Architekt: Rudolf Baumfeld
www.vilalowbeer.cz

VILA LÖW-BEER
DROBNÉHO 22

Vila rodiny Löw-Beerových zvenčí působí jako jedna z mnoha secesních vil. Psal se v ní však příběh nejbohatší židovské rodiny v Brně, jíž patřila od roku 1913. Stojí u parku Lužánky a je součástí nejstarší vilové kolonie v Brně. Za vilou se táhne rozsáhlá zahrada, jejíž horní polovinu věnoval Alfred Löw-Beer dceři Gretě. Právě tam byla postavena slavnější vila Tugendhat. Rodina Löw-Beerových se podílela na průmyslovém rozmachu celé Moravy. Obrovské bohatství však Alfredu Löw-Beerovi život nezachránilo – na jaře 1939 byl při pokusu o útěk přes hranice za nevyjasněných okolností zavražděn. Roku 1940 vilu zabralo gestapo, po válce v ní byl domov mládeže. Dnes ji může navštěvovat veřejnost.

Výstavba: 1862

Architekt: Josef Arnold

www.arnoldovavila.cz

ARNOLDOVA VILA
DROBNÉHO 26

Druhá nejstarší vila vybudovaná během několika měsíců roku 1862 v rámci vilové kolonie patřící mezi ty nejstarší ve střední Evropě.

Pro své účely ji postavil Josef Arnold, přední osobnost brněnského stavitelství druhé poloviny 19. století. Vilu také obývala teta Grety Tugendhat, Cecilie Hože, která se svým manželem Cornelem výrazně přetvořila dispozici i interiér Arnoldovy vily ve stylu historismu s prvky art deco.

Po rozsáhlé rekonstrukci byla pro veřejnost znovu otevřena v roce 2024 a slouží jako Centrum dialogu hostící mnoho kulturních akcí. Ve vile se nachází tři stálé expozice: Židé v Brně, Josef Arnold a jeho dům a Genius loci.

Výstavba: 2014

Autor: Daniel Václavík

PAMÁTNÍK OBĚTEM HOLOKAUSTU
NÁMĚSTÍ 28. ŘÍJNA

Černá krychle opředená symbolikou stojí uprostřed trávníku. Podobně jako jiná evropská města, i Brno má od roku 2014 svůj památník holokaustu. Na rozdíl od Berlína ale v Brně stojí pouze jediný kámen. Jeho autorem je výtvarník Daniel Václavík. Kromě Židů připomíná památník i zavražděné Romy. Krychle má hrany o délce Ludolfova čísla, tedy 3,14 metru, a stéká po ní voda. Nekonečné číslo Pí symbolizuje opakující se lidské utrpení, voda zase odpuštění a očištění. Krychle nese tři nápisy, které česky, hebrejsky a romsky říkají to stejné: „Nezapomeňme“. Vedle nich je židovská Davidova hvězda a romský symbol kola. Památník je navíc umístěn v části města, kde dříve žilo hodně Židů.

Založen: 1852

Součástí je i Turistické informační centrum Židovské obce Brno

www.zob.cz/pamatky/pamatky-v-brne/hrbitov

ŽIDOVSKÝ HŘBITOV A OBŘADNÍ SÍŇ

NEZAMYSLOVA 37

Největší židovský hřbitov na Moravě. Vznikl roku 1852, v době, kdy se Židé směli vracet do Brna po 400 letech vypovězení. Současnou rozlohu má od roku 1935. Měla stačit na 20 let, kvůli holokaustu ale dodnes část hřbitova zeje prázdnotou. V době předválečných zákazů byl hřbitov jediným místem, kde se Židé mohli procházet, na trávnících neobsazených částí si dokonce hrávaly děti. Náhrobky tu má řada osobností: rabíni Baruch Placzek a Richard Feder, bratři Hugo a Pavel Haasovi, továrnická rodina Löw-Beerů nebo obchodník Heinrich Gomperz, jehož umělecká sbírka stála u vzniku Muzea města Brna. Průčelí obřadní síně hřbitova zdobí hebrejský nápis: „Toto je brána do domu, kde se setká vše živé“.

Výstavba: 1935—1936

Architekt: Otto Eisler

www.zob.cz/pamatky/pamatky-v-brne/synagoga

SYNAGOGA AGUDAS ACHIM

SKOŘEPKA 13

Dnes jediná sloužící synagoga nejen v Brně, ale na celé Moravě. Puristický klenot brněnského architekta Otto Eislera. Zřejmě díky nenápadné fasádě synagoga přečkala válku, třebaže od roku 1941 sloužila jako skladiště. Po válce byla opravena a vybavena lavicemi z poškozené Nové synagogy, znovu vysvěcena byla hned v září 1945 jako jediná z původních synagog ve městě. Dodnes ji laici snadno zamění za sklad či tělocvičnu. V jednoduchosti přitom spočívá její půvab. Bez zbytečných příkras se obešel i její interiér – Aron ha-kodeš zvýrazňuje jen mramorové obložení, nad ním jsou desky desatera a nápisy v hebrejštině a češtině. Prostor synagogy osvětluje mohutné okno, které dominuje fasádě z ulice.

www.malymehrin.cz

MALÝ MEHRIN
VÍDEŇSKÁ 14

Kulturně-vzdělávací paměťová instituce, kterou provozuje Nadační fond Mehrin, pořádá výstavy, setkávání a besedy s lidmi, kteří mají co říct k tématu židovské Moravy. Působí jako počáteční platforma vznikajícího Moravského židovského muzea Mehrin, na jehož budoucí podobu již byla vyhlášena a uzavřena architektonická soutěž, z níž vítězně vzešel návrh japonského architekta Kengo Kumy.

V nově zrekonstruovaném suterénním prostoru je nová stálá 3D expozice, badatelna a malé kino s dokumenty, které nejsou jinde k vidění. V přízemí se také nachází místnost s panely a modelem vítězného architektonického návrhu. Autorem úprav celého prostoru je architekt Radim Horák.

Od poloviny 13. st. do roku 1884

Kresba z 1. pol. 19. st. zachycuje stav v 16. st.

ŽIDOVSKÁ BRÁNA DO STŘEDOVĚKÉHO GHETTA
ROH MASARYKOVY/NÁDRAŽNÍ

Kdysi jediný vstup pro Židy do města. Židovská brána byla jednou z pěti bran městských hradeb. Ve středověku vedla do židovského ghetta, které se rozléhalo kolem ulic Masarykova, Josefská a Orlí. Brána vznikla v pol. 13. st., několikrát změnila podobu a již jako Ferdinandova brána byla roku 1864 zbořena. Jedinou připomínkou je reliéf na nároží s její podobou z roku 1508 od Antona Pilgrama (fragmenty výzdoby jsou k vidění na Špilberku). Před branou byl nejstarší židovský hřbitov. Zanikl i s ghettem po roce 1454, kdy Židy z Brna vyhnal na popud katolíků král Ladislav Pohrobek. Nalezené náhrobky jsou uložené v depozitáři Muzea města Brna.

Od poloviny 13. st. do roku 1454

Ilustrační fotografie z 90. let 20. st.

ŽIDOVSKÝ PLÁCEK SE STŘEDOVĚKOU SYNAGOGOU

FRANTIŠKÁNSKÁ A ROH S MASARYKOVOU

Středobod dávného židovského Brna. Dnešní kostel sv. Maří Magdalény a náměstíčko za ním totiž mají židovské kořeny. V místě kostela na Masarykově ulici stála od 1. pol. 13. st. synagoga, u níž byla i škola a soud. Synagoga byla centrem náboženského i veřejného života, ovšem jen do roku 1454, kdy byli Židé z Brna vypovězeni. Na místě po zbořené synagoze vznikl kostelík, který byl v polovině 17. st. nahrazen dnešním kostelem. Za synagogou, mezi hlavními ulicemi středověké čtvrti – dnešní Masarykovou a Josefskou – bylo malé náměstí. Do 17. st. se mu říkalo Židovské, německy Judenplatz, od roku 1744 jej ale radši „překřtili“ na Římské. Oficiálně jde od roku 1867 o ulici – Františkánskou.

1855—1939

Architekti: J. Romano a A. Schwendenwein

VELKÁ SYNAGOGA

SPÁLENÁ

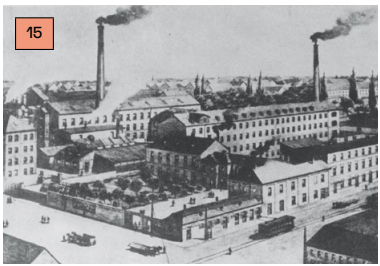
Velké prázdno mezi novostavbami Vlněny a rušnou tepnou na Dornychu. Velká synagoga stála přesně tam, kde je u ulice Spálené zarůstající plácek. Velkolepá třípodlažní budova byla první novodobou synagogou ve městě. Vznikla krátce po zrovnoprávnění Židů, kdy se mohli začít stěhovat do Brna. Místní nacisté ji zapálili okolo 16. března 1939 – buď v předvečer příjezdu Adolfa Hitlera, nebo těsně po něm. Historikové tápou. Jedna z pověstí říká, že když Hitler přijížděl vlakem na nedaleké Hlavní nádraží, ze synagogy ještě stoupal dým. Vedení města se po válce zavázalo, že na místě zničené synagogy zřídí pietní místo. Nestalo se tak nikdy. Zpustlý prostor je vlastně sám o sobě dost výmluvným mementem.

1883—1927

POLSKÝ TEMPL
KŘENOVÁ 22

Nejméně známá brněnská synagoga a zároveň nejmenší ze všech, co kdy ve městě byly. Dnes už po ní není ani stopy. Nenápadnou modlitebnu pro ortodoxní Židy z Haliče založil uprostřed průmyslového předměstí spolek Minjan ve dvorním křídle zrušené barvírny vedle koželužny. Takzvaná Polská škola nebo Polský templ ale v dvoupatrové budově se sedlovou střechou fungoval jen do roku 1927. Spolkla jej řada přestaveb: sloužil firmě Frank a Neufeld, v roce 1954 byl templ přebudován pro aranžérskou dílnu, po roce 1989 v něm byl sklad potravin. V roce 2006 byla stavba úplně zbořena. Zmizela tím jedna z posledních stop židovské čtvrti nacházející se za městskými branami.

Bochnerův palác:
Architekt: Josef Arnold

Úpravy továrních budov:
20. l. 20. st. Ernst Wiesner

VLNĚNA / TEXTILNÍ TOVÁRNY STIASSNI A NEUMARK
PŘÍZOVA 3

Nedávno zmizelý symbol průmyslového rozmachu. Brnu se od 19. st. přezdívalo díky textilkám Moravský Manchester. Řada manufaktur patřila Židům, kteří se od konce 18. st. usazovali zvláště na předměstí Křenová. Zdejší vlnařské podniky koupili ve 2. pol. 19. st. židovští podnikatelé Alfred a Ernst Stiassni a Paul Neumark. Firmám se dařilo. Jenže: továrny zabavili nacisté a po válce je komunisté spojili do národního podniku Vlněna. Výroba ustala roku 1997 a areál chátral. Od roku 2016 jej bourala developerská společnost, která zde nyní staví nové kancelářské domy. Zůstal stát jen Bochnerův palác, bývalá správní budova z roku 1867. Ikonický nápis „Vlněna“ má být umístěn uvnitř nového areálu.

1906—1986

Architekt: Max Fleischer

NOVÁ SYNAGOGA

PONÁVKA 10/549

Jedna ze dvou brněnských synagog, které přežily válku. Nová synagoga však nepřežila komunismus. Dlouho chátrala, než na přelomu let 1985–1986 ustoupila rozšiřování Úrazové nemocnice. Dnes ji připomíná pamětní deska, na jejím místě je parkoviště a průchod mezi budovami nemocnice. Nová synagoga přitom byla ještě před sto lety důležitým centrem židovského života. Na přelomu 19. a 20. st. počet brněnských Židů narůstal, měla proto ulehčit přeplněným modlitebnám. Mohutná budova v novorománském stylu připomínala baziliku. Poškodilo ji bombardování roku 1944, po válce sloužila jako skladiště. Navzdory plánům na její kulturní využití se ale nenašel kupec. A tak Brno přišlo o další synagogu.

www.stetlfest.cz

ŠTETL FEST

Mezinárodní multižánrový festival židovské kultury, který propojuje brněnské instituce a připomíná historická místa a osobnosti spjaté s brněnským židovským životem, který byl drasticky přerušen druhou světovou válkou.

Každý ročník se zaměřuje na jedno hlavní téma, které se prolíná dramaturgií celého festivalu. Jedná se také o jeden z mála festivalů židovské kultury, který spolupořádá přímo židovská obec, a v rámci programu jsou zohledněny náležitosti židovských tradic.

Festival se odehrává na mnoha místech v městě Brně, většinou spojených s židovskou historií a programově i produkčně propojuje brněnské instituce a oživuje brněnské prvorepublikové židovské vily.

vydavatel: TIC BRNO, p.o.

text: Michael Kalábek, TIC BRNO

foto titulka: Židovský hřbitov Brno, P. Gabzdyl

Foto a obrazový materiál: P. Gabzdyl, D. Židlický, V. Mádr, F. Uřičářová, Židovská obec Brno, Židovské muzeum v Praze (fotografie F. Hirsche), Encyklopedie dějin města Brna, statutární město Brno, Muzeum města Brna (H. a P. Haasovi, B. Placzek, E. Wiesner, E. Steiner, O. Eisler, Velká synagoga, Obecná a měšťanská škola Merhautova, Hlavní nádraží – Nádražní ul., Římské náměstí), Archiv města Brna (Nová synagoga, továrna na Dornychu – pozdější Vlněna, Židovská brána, Polský templ – fotografie interiéru z knihy M. Bunner: Geschichte der Juden in Brünn), Arnoldova vila – archiv, Malý Mehrin - archiv, Štetl fest – archiv

TIC BRNO, p.o. finančně podporuje statutární město Brno.

2019, dotisk 2025

www.ticbrno.cz

www.gotobrno.cz